

Pentagon'un İsviçre'den 158 Milyon Dolar Çalması

Bir restorana girdiğinizi, bir şişe şarap ve bir biftek sipariş ettiğinizi hayal edin. Garson size şöyle der: “Şarabın parasını peşin ödeyin; biftek geldiğinde onu hesaba ekleriz.” Şarabın parasını hemen, iyi niyetle ödersiniz. Saatler geçer. Mutfak sessiz — ne şarap, ne biftek, hiçbir şey yok. Şikayet ettiğinizde ve “bir şey gerçekten ortaya çıkana kadar başka ödeme yapmayacağım” dediğinizde, müdür gülümseyerek cevap verir: “Ah, şarap parasını zaten aldık ve bifteğe yazdık. Zaten hepsi tek büyük hesap — politikamız, bir taraf eksik olduğunda parayı siparişleriniz arasında istediğimiz gibi aktarmamıza izin veriyor. Mutfak arkada çalışıyor... şu anda sadece sizin masanız için değil.”

İşte İsviçre şu anda tam olarak böyle hissediyor.

2026 Mart sonlarında İsviçre devlet yayıncısı SRF, Amerika Birleşik Devletleri'nin İsviçre'nin F-35 savaş uçağı programına yaptığı, zamanında ve tam olarak ödenmiş ödemelerden sessizce yaklaşık 126 milyon İsviçre Frangı'nı — yaklaşık 158 milyon ABD Doları'nı — yeniden yönlendirdiğini ortaya çıkardı. Bu paralar, tek bir ortak Foreign Military Sales (FMS) güven fonu içinde İsviçre'nin ayrı Patriot hava savunma sözleşmesindeki açıkları kapatmak için kaydırılmıştı. Oysa Bern, Patriot ödemelerini tam da ABD'nin diğer müttefiklere öncelik vermesi nedeniyle oluşan devasa teslimat gecikmeleri yüzünden dondurmuştu. Asla gecikmeyen, model bir müşteri olan İsviçre, iyi niyetle yaptığı ödemelerin sessizce yeniden kaydedildiğini ve Lockheed Martin'e nakit akışını sürdürmek için kullanıldığını gördü; kendi siparişlerinde ise hiçbir görünür ilerleme yoktu.

İsviçre'nin Patriot Siparişi: Öncelik Düşürme, Temerrüt Değil

Air2030 modernizasyon programı kapsamında İsviçre, beş Patriot ateşleme birimi (batarya) ile birlikte 36 adede kadar F-35A Lightning II gizli savaş uçağı sipariş etti (maliyet nedeniyle daha sonra yaklaşık 30'a düşürüldü). Her iki program da tüm ödemeleri ABD Foreign Military Sales sistemi üzerinden gerçekleştiriyor. İsviçre her ödeme takvimine zamanında uydu.

Patriot teslimatlarının başlangıçta 2026-2028 arasında başlaması planlanıyordu. 2025'te Washington önce Ukrayna'ya öncelik göstererek İsviçre teslimatlarını erteledi. Ardından İran çatışması patlak verdi ve Pentagon İsviçre siparişinin önceliğini daha da düşürdü. 2026 başlarında Bern'e, zaman çizelgesinin dört ila beş yıl — belki daha fazla — kaydı, program maliyetlerinin ise yaklaşık 2 milyardan 3 milyara çıkarak %50'ye varan oranda şiştiği bildirildi. 2025 sonbaharında İsviçre, doğrulanabilir üretim veya teslimat ilerlemesi

olmadan daha fazla ödeme yapma zorunluluğu olmadığını savunarak Patriot ödemelerini dondurdu.

F-35 programı da kendi maliyet aşırımları ve üretim baskılarıyla karşı karşıyaydı, ancak İsviçre bu ödemeleri ortak fona yapmaya devam etti ve iki programın ayrı ayrı ele alınacağını bekledi.

İran Çatışmasının Matematiksel Absürtlüğü

Bu olay boşlukta yaşanmadı. Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail, İran'a karşı savaşta Patriot önleme füzelerini inanılmaz bir hızla tüketti. Çatışmanın ilk dört gününde sadece ABD ve müttefik kuvvetler 943 Patriot füzesi ateşledi — bu, normal barış zamanı üretim hızıyla yaklaşık 18 aylık tüm üretime denk geliyor.

Her bir Patriot PAC-3 MSE önleme füzesinin maliyeti yaklaşık 3,9-4,2 milyon ABD Doları. Vurdukları ucuz İran Shahed insansız hava araçlarının tanesi ise 20.000 ila 50.000 Dolar arasında. İran ayda yaklaşık 10.000 adet bu İHA üretiyor. Matematik acımasız:

- Tek bir Patriot atışı, ortalama bir Shahed İHA'sından yaklaşık 100 kat daha pahalı.
- Mevcut üretim hızıyla (ayda ~50-60 füze), İran'ın sadece bir aylık İHA üretimini karşılamak için 16 yıldan fazla zaman gerekir — ki bu, savaşta asla var olmayan mükemmel verimlilik varsayımıyla hesaplanmıştır.

Lockheed Martin'in üretimini dört katına çıkarıp yılda 2.000 füze vaadine rağmen matematik hâlâ imkânsız: $10.000 \text{ İHA/ay} \div 167 \text{ füze/ay} = \mathbf{60 \text{ ay (5 yıl)}}$ sadece İran'ın mevcut üretim hızını karşılamak için — ve bu, gerçek savaşta asla gerçekleşmeyen mükemmel önleme verimliliği varsayımıyla yapılmıştır.

Bu matematiksel imkânsızlık stratejik bir başarısızlığın ötesindedir — sözleşmenin temelini oluşturan zeminin fiili ihlalidir. Satıcının tamamen kendi kontrolünde olan nedenlerle (diğer müşterilere jeopolitik öncelik vermek) yerine getirmenin matematiksel olarak imkânsız hale gelmesi durumunda, alıcının yükümlülüğü uluslararası hukuk ilkelerine göre düşer. İsviçre, bu üretim artışı vaadinin İran'ın ezici üretim üstünlüğü karşısında anlamsız olduğunu haklı olarak değerlendirdi. İsviçre Patriot'larının teslim tarihi, üretim gecikmeleri nedeniyle değil, tüm stratejik yaklaşımın matematiksel olarak başarısızlığa mahkûm olması nedeniyle fiilen sonsuza ertelenmişti. Bu rasyonel değerlendirme — stratejik analize dayalı, ödeme isteksizliği değil — Bern'in ara ödemeleri askıya almasına yol açtı.

Pentagon'un İsviçre F-35 parasını yeniden yönlendirmesinin gerçek nedeni işte bu matematiksel absürtlüktür. Para transferi asla İsviçre'nin uzun süredir geciken sistemlerini teslim almasına yardımcı olmakla ilgili değildi. Bu, İsviçre vergi mükelleflerinin parasını Amerika'nın Ortadoğu'daki kendi savaş çabasını finanse etmek için bilinçli bir manevraydı — üretim hatlarını açık tutmak ve ABD ile İsrail'in İran'a karşı operasyonları için önleme füzelerini akıtmak amacıyla, İsviçre'nin kendi siparişleri önceliği düşürülmüş ve teslim edilmemiş haldeyken. Nötr İsviçre, Patriot teslimatlarını imkânsız kılan çatışmanın kendisini finanse etmek zorunda bırakılmıştı.

Ortak Fon Boşluğu

FMS kurallarına göre İsviçre'nin ABD silahları için yaptığı **tüm** ödemeler — F-35, Patriot veya başka herhangi bir şey — Pentagon tarafından yönetilen tek bir ortak güven fonuna akar. Sözleşme dili, bir tarafta açık oluştuğunda paranın müşterinin kendi programları arasında yeniden tahsis edilmesine açıkça izin verir.

İsviçre iki sözleşmeyi ayrı kaldıraç noktaları olarak gördü ve iyi niyetle hareket etti. Patriot ödemelerini durdurdu ve F-35 parasının o programa ayrılmış kalacağını bekledi. Bunun yerine Pentagon, mevcut F-35 fonlarını Patriot tarafını canlı tutmak için basitçe kaydirdi ve dondurmaya tamamen bypass etti. Lockheed Martin ve ortaklarına nakit akışı devam etti; oysa her iki sistemde de İsviçre'ye özel teslimatlarda neredeyse hiç ilerleme yoktu. Ortaya çıkan F-35 bütçe açığını kapatmak için İsviçre Savunma Bakanlığı, vergi mükelleflerinin parasından on milyonlarca ekstra frankı zamanından önce öne çekmek zorunda kaldı.

İsviçre'de Siyasi Sonuçlar

İsviçre'nin en üst silahlanma yetkilisi Armasuisse Direktörü Urs Loher, SRF'ye yeniden yönlendirmeyi doğruladı ancak kamuoyuna miktarı sadece “düşük üç haneli milyon” olarak açıklayabildi. Durumu “çok tatmin edici olmayan” şeklinde nitelendirdi. Olay Bern'de parlamenter soruları tetikledi ve tam bir soruşturma çağrılarını yeniledi. Farklı görüşlerden milletvekilleri artık F-35 siparişini daha da azaltmayı veya gelecekteki hava savunma ihtiyaçları için Avrupa alternatifleri (örneğin Fransa'nın SAMP/T sistemi) aramayı açıkça tartışıyor; böylece daha küçük ve nötr ortakları kuyruğun en arkasına koyan bir tedarikçiye bu tür bağımlılıktan kaçınmak istiyorlar.

Ahlaki ve Etik Bir Muhasebe

Bu olayı “hırsızlık” veya “dolandırıcılık” olarak yargılayacak uluslararası bir ceza mahkemesi yok. Ancak herhangi bir ahlaki veya etik standarda göre — ve özellikle sözleşme, iyi niyet ve sebepsiz zenginleşme ilkelerine dayanan ortak hukuk prensiplerine göre — Pentagon'un manevrası kötü niyetli davranıştan ayırt edilemez. İsviçre zamanında ödedi, her yükümlülüğünü yerine getirdi ve sadece fiilen önceliği sıfıra indirilmiş bir program için ek ödemeleri durdurma hakkını kullandı.

Bu olay temel bir egemenlik ihlali ortaya koyuyor: Ülkesinin savunmasını finanse eden İsviçreli vergi mükellefleri, paralarının Ortadoğu'daki ABD saldırı savaşlarını finanse etmek için yeniden yönlendirildiğini gördü. Bu asla sadece bir sözleşme anlaşmazlığı değildi. Tamamen kendi güvenlik çıkarları dışında kalan çatışmaları finanse etmek zorunda bırakılan nötr bir ülkeydi; vatandaşlarının vergi paraları, İsviçre'nin uzun süredir devam eden tarafsızlık dış politikasının doğrudan zıddı amaçlar için kullanıldı.

pacta sunt servanda (“anlaşmalara uyulmalıdır”) ilkesi uluslararası hukukun temel taşlarından biridir. FMS ortak fonunun teknik dili ABD'ye sözleşmesel bir kılıf sunsa da, anlaşmanın ruhu — doğrulanabilir teslimata bağlı ilerleme temelli ödemeler — baltalanmıştır. İsviçre yalnızca sözleşmede taahhüt ettiği performansı istemişti. Bunun

yerine parası, tamamen Bern'in kontrolü dışındaki nedenlerle önceliği düşürülen bir programı finanse etmek için yeniden yönlendirildi.

İsviçre'nin yaşadığı deneyim artık, ülkelerin ABD üreticileriyle savunma sözleşmelerine girerken neden son derece dikkatli olması gerektiğini gösteren büyüyen bir kaydın parçası haline geldi. Amerika Birleşik Devletleri savunma müteahhidi olarak korkunç bir üne kavuştu — siyasi bağlantıları güçlü müşterilere sözleşme yükümlülüklerinin üzerinde öncelik veren, teslimattan bağımsız olarak maksimum değeri çıkarmak için finansal boşlukları kullanan ve bağımlılık yaratarak bunu jeopolitik amaçlar için istismar eden bir ülke. Ortak fonlar satıcı için idari kolaylık sağlar ama alıcıyı amaçlanan kaldıraçtan mahrum bırakır. Şarabın parasını peşin ödediğinizde ve restoran bunu asla gelmeyen bir bifteğe yazdığında — gerçek yemek ise bir başkasının acil siparişi için pişirilirken — hesabı kimin gerçekten kontrol ettiğini çok çabuk öğrenirsiniz.

Bern'in tazminat, ceza veya daha fazla şeffaflık elde edip edemeyeceği zamanla belli olacak. Şimdilik bu olay, savunma sözleşmelerindeki asimetrik güç ilişkisinin ders kitabı niteliğinde bir örneği olarak duruyor: Alıcı çekleri yazar, her teslim tarihine uyar, ama yine de kuyruğun en arkasına itilir. İsviçre hiçbir yanlış yapmadı. Sadece iyi niyetin, jeopolitik aciliyet devreye girdiğinde her zaman karşılık bulmadığını zor yoldan öğrendi.